Tampereen yliopisto
Tampereen ammattikorkeakoulu

TAMPERE

Kuvittele tulevaisuus:

puheenvuoroja 2040-luvun Tampereelta

TAMPERE.
FINLAND

Visit Tampere Oy / Kuvaaja: Laura Vanzo

Puheenvuoroja 2040-luvun Tampereelta

Esipuhe 5

Riina Lundman
Ylitieteisellä kaupunkitutkimuksella voidaan vastata aikamme suuriin haasteisiin 7
TURNS 9

Sanna Ruhalahti
Nuorten osallisuuden vahvistaminen ei voi odottaa – meidän on tartuttava yhteiseen haasteeseemme nyt 11
YOUROPE ja DEMOCREATE 14

Sanni Pöntinen
Human in the loop. Ihmisten kontrollissa, ihmisiä varten. 17
GPT-Labin yhteistyö 21

Juha Lahtinen
Oppiva kaupunki vai oppivat ihmiset? 23
Tredun ja TAOKin yhteistyö 25

Henna Kuitunen
Kaupunginosien tulevaisuus tehdään yhdessä – alueellinen näkökulma Tampereen kehittämisessä 27
Kumppanuuden TKIO-hankkeet 28

Tampereen kaupungin ja korkeakoulukonsernin kumppanuus – mitä ja miksi? 31

Visit Tampere Oy / Kuvaaja: Laura Vanzo

Tamperelainen tekemisen meininki konkretisoituu kumppanuudessa ja rakentaa parempaa huomista

Tampereen kaupungin, Tampereen ammattikorkeakoulun ja Tampereen yliopiston yhteistyö on yksi alueemme merkittävimmistä vahvuuksista. Parhaimmillaan sillä on vaikutusta koko Suomen hyvinvointiin ja kilpailukykyyn. Organisaatioidemme menestys rakentuu yhteisille tavoitteille, tiiviille kumppanuudelle ja tekemisen meiningille. Tampere on tekemisen kaupunki.

Vuodesta 2020 lähtien yhteistyötämme on vahvistanut kaupungin ja korkeakoulukonsernin strateginen kumppanuussopimus. Se tuo paitsi organisaatiot, myös – ja etenkin – ihmiset yhteen. Kumppanuussopimus ohjaa yhteistä tekemistämme ja varmistaa, että hyvät ideat muuttuvat konkreettisiksi ja vaikuttaviksi tuloksiksi. Uusimme strategisen kumppanuussopimuksen kaudelle 2026–2029. Ensimmäinen vuosi uutta sopimuskautta lähenee päätöstään. Olemme kuitenkin saavuttaneet lyhyessä ajassa paljon. Olemme muun muassa testanneet erilaisia tiedevälittämisen tapoja ja käärineet hihat opiskelijoiden opinnäyte- ja harjoittelupaikkojen lisäämiseksi.

Kuluvan sopimuskauden tavoitteina ovat Tampereen kehittäminen johtavana koulutus-, tiede- ja opiskelijakaupunkina. Haluamme vahvistaa myös tutkimusperustaista päätöksentekoa. Näitä kärkiteemoja toteuttamaan on perustettu yhteensä seitsemän projektiryhmää, jossa jäseniä on kaikista kolmesta kumppaniorganisaatiosta.

Monessa teemassa olemme tehneet yhteistyötä jo pitkään. Toimintaympäristön muutokset, kiristynyt kansainvälinen ja kansallinen kilpailu sekä mahdolliset tarpeet kehittää aiempaa pistemäistä yhteistyötä strategisemmaksi ovat perustelleet työstettävien teemojen ja kehittämiskohteiden valintaa ja työtapojamme.

Valtaosa korkeakoulukonsernin ja kaupungin yhteistyöstä tapahtuu kuitenkin muualla kuin kumppanuuden projekteissa. Yhteistyömme on monimuotoista ja koskettaa lähes jokaista kaupungin ja korkeakoulukonsernin sopukkaa.

Kumppanuutemme ja yhteistyömme ansaitsee lisää huomiota ja nostatusta, ja juuri siksi halusimme tuottaa tämän käsissäsi olevan julkaisun. Julkaisussa kaupungin, TAMKin ja yliopiston asiantuntijat ja tutkijat valottavat kumppaniorganisaatioiden toimintaa ja yhteistyömme kirjoa. Julkaisussa katsomme myös yhdessä rohkeasti tulevaisuuteen. Tulevaisuuden ennustaminen on vaikeaa nopeasti muuttuvassa maailmassa, mutta juuri siksi tulevaisuuden ajattelua ja toiveiden hahmottelua tarvitaan enemmän kuin koskaan.

Kirjoittajamme ovat laatineet oman tulevaisuuspuheenvuoronsa, kukin omalla tyylillään. Tulevaisuuspuhetta ei voi olla ilman tekoälyteemaa, johon tässäkin julkaisussa perehdytään. Lisäksi käsittelemme kaupunkimme arkipäivää: kaupunginosien kehittämistä, nuorten tulevaisuususkoa ja demokratian vahvistamista sekä meidän ihmisten oppimiskykyä, joka on tulevaisuustaidoista keskeisin.

Tiivis yhteistyö ja kumppanuus kaupungin ja korkeakoulukonsernin kesken osoittaa, että vaikeimpiinkin yhteiskunnallisiin haasteisiin löytyy parempia ratkaisuja, kun niitä ratkotaan yhdessä, monialaisesti ja tutkimukseen nojaten.

Toivomme, että julkaisu herättää ajatuksia, synnyttää uusia ideoita ja rohkaisee mukaan rakentamaan entistä vahvempaa yhteistyötä.

Anna Kosonen, Sanni Pietilä ja Kirsi Popova

Anna Kosonen (vasemmalla) työskentelee kumppanuuspäällikkönä Tampereen yliopistossa. Sanni Pietilä (oikealla) toimii Tampereen kaupungin, yliopiston ja TAMKin yhteisenä kumppanuuspäällikkönä. Kirsi Popova työskentelee asiantuntijana Tampereen ammattikorkeakoulussa. Yhdessä he koordinoivat organisaatioiden välistä kumppanuutta.

Visit Tampere Oy / Kuvaaja: Mikko Vares

Riina Lundman
Kirjoittaja on Tampereen yliopiston TURNS-tutkimusalustan projektipäällikkö. Taustaltaan Riina on kaupunkimaantieteilijä, eli häntä kiinnostaa kaupunkien tilallinen muutos ja miten kaupunkilaiset itse voivat osallistua kestävämmän kaupungin kehittämiseen.

Ylitieteisellä kaupunki-tutkimuksella voidaan vastata aikamme suuriin haasteisiin

Kaupunkien kestävyystutkimuksesta ja monitieteisyydestä

Kaupunkien kestävyyttä koskevat haasteet ja toisaalta mahdollisuudet ovat monitahoisia ilmiöitä, joihin ei löydy ratkaisuja vain yhden tieteenalan, organisaation tai toimijan voimin. Kestävän tulevaisuuden rakentaminen vaatii luotettavaa tietoa, monipuolista asiantuntemusta sekä kriittistä ja luovaa ajattelua. Kaupungin kestävä ja oikeudenmukainen kehitys on tärkeää niin kaupungin omien asukkaiden kuin ympäristön hyvinvoinnille mutta myös tätä laajemminkin, sillä kaupungistumisen vaikutukset eivät jää kaupungin rajojen sisälle. Onkin alettu puhua planetaarisesta kaupungistumisesta ja siitä, miten kaupungit ovat kestävyysasioissa osana laajempia aine- ja materiaalivirtoja sekä yhteiskunnallisia kehityskulkuja (Ala-Mantila ym., 2022).

Kaupunkitutkimus on jo lähtökohtaisesti moni- ja poikkitieteellistä, eli se tuo yhteen eri tieteenaloja ja tutkimusperinteitä. Monitieteisyyskeskustelu liittyy sekä yhteiskunnallisesti vaikuttavaan tutkimukseen (Korhonen & Mäkinen, 2022) että strategiseen tutkimukseen (Hurri, 2022) ja sitä myötä kaupunkien kestävyystutkimukseen. Siinä missä monitieteisyydessä (multidisciplinary) tieteenalan teoreettiset ja metodologiset lähtökohdat säilyvät yleensä ominaan, tieteidenvälisyydessä (interdisciplinary) keskitytään eri alojen välisiin suhteisiin, ja poikkitieteellisyydessä (crossdisciplinary) tieteenalojen rajat voivat hämärtyä tai kadota kokonaan ja saattaa syntyä uusia tutkimusaloja (Korhonen & Mäkinen, 2022; Hurri, 2022: 23).

Ylitieteisyys (transdisciplinary) on edellisiä laajempi termi, jolla kuvataan eri alojen tutkijoiden ja käytännön toimijoiden välistä yhteistä tiedontuotantoa (Tieteen termipankki). Ylitieteisyys on tärkeää erityisesti kestävyystutkimuksessa, jolle tyypillistä on lisäksi ongelmalähtöisyys, ratkaisuhakuisuus, kestävään muutokseen pyrkiminen ja systeeminen lähestymistapa (Soini, 2017). Nämä kaikki tekijät ovat keskeisiä asioita, kun halutaan kehittää kestävää kaupunkia, ja siten niiden tulisi toimia tärkeinä lähtökohtina myös kaupungin ja korkeakoulujen väliselle yhteistyölle.

Tampereen yliopisto on merkittävä kaupunkitutkimuksen keskittymä Suomessa

Tampereen yliopistossa tehdään laajaa ja yhteiskunnallisesti merkittävää tutkimusta kaupunkien kestävyysmurroksesta. Monialaisella kaupunkitutkimuksella on Tampereella pitkät perinteet, ja vuonna 2019 muodostettu uusi Tampereen yliopisto yhdisti yhteiskunnallisen ja teknisen tutkimuksen vahvuudet. Monitieteisiä tutkimusteemojamme ovat muun muassa kaupunkien kestävä suunnittelu, ympäristöterveys, energiamurros, älykkäät kaupunkiympäristöt, sosiaalisesti oikeudenmukainen kaupunkimuutos sekä ihmisten ja muiden lajien rinnakkaiselo kaupungeissa.

Kestävä kaupunkikehitys on yksi Tampereen yliopiston nykyisessä strategiassa mainituista yliopiston vahvoista teemoista (Tampereen yliopiston strategia 2030). Yliopistossa on vuosien varrella rakennettu useita tiedekuntarajat ylittäviä kaupunkitutkimukseen nojaavia rakenteita ja verkostoja, kuten Tampere Urban Research Network for Sustainability (TURNS) -tutkimusalusta, Sustainable Transformation of Urban Environments (STUE) -profilaatioala sekä Sustainable Urban Development (SUD) -koulutusohjelma. Nämä ovat vahvistaneet kaupunkien kestävyystutkimuksen asemaa ja luoneet perustan laajalle yhteistyölle eri tutkimusalojen välillä sekä sidosryhmien kanssa.

Miten tutkimusalusta voi tukea kaupunkien kehittymistä yhä kestävämmiksi?

Tampereen yliopiston TURNS-tutkimusalusta edistää uudenlaista, tieteenalarajat ylittävää yhteistyötä kaupunkien kestävyyden vahvistamiseksi. Visiomme on, että Tampereen yliopistosta tulee Pohjoismaiden johtava ylitieteinen kaupunkitutkimuksen keskittymä, jolla on kansainvälisesti merkittävä rooli kaupunkien kestävyyden radikaalissakin uudelleenajattelussa, yhteiskunnallisen muutoksen edistämisessä ja sitä tukevan tieteellisen tiedon tuottamisessa (TURNS strategy). Tavoitteemme on tuoda yhteen eri alojen asiantuntijoita, vahvistaa tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta sekä mahdollistaa uusia tutkimusavauksia ja kansainvälistä liikkuvuutta.

TURNS-tutkimusalustan toimintatavat ylitieteisyyden edistämiseksi ovat olleet kokeilevia ja kannustavia. Jaamme tutkijoille esimerkiksi pienimuotoista siemenrahoitusta monitieteisten verkostojen luomiseen ja ulkoisen rahoituksen hakemiseen sekä tutkimuksen vaikuttavuusrahoitusta yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen. Monet siemenhankkeet ovat olleet menestyksekkäitä, ja Tampereen yliopistolla on käynnissä suuri määrä EU-rahoitteisia kaupunkitutkimushankkeita. TURNS on aktiivisesti mukana esimerkiksi Urban Prosumers -hankkeessa, jossa etsitään uudenlaisia tapoja osallistaa kaupunkilaisia ilmastokestävien ratkaisujen kehittämiseen ja vahvistetaan samalla Tampereen kaupungin ja paikallisten korkeakoulujen välistä yhteistyötä.

TURNS-tutkimusalusta järjestää runsaasti poikki- ja ylitieteisiä tapahtumia pienistä ja paikallisista kaupunkitutkimustapaamisista merkittäviin kansallisiin ja kansainvälisiin konferensseihin. Tapahtumamme ovat muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta ilmaisia ja kaikille avoimia, joten toivomme mukaan osallistujia myös yliopiston ulkopuolelta. Sama pätee toisinpäin, eli olemme pyrkineet lähtemään pois yliopistolta ja järjestäneet hyvinkin matalan kynnyksen toimintaa kuten elokuvailtoja, kaupunkikävelyitä, tutkijalounaita ja jopa ompelupiirejä eri puolilla kaupunkia. Näissä tapahtumissa keskustellaan ajankohtaisista kaupunkikestävyyteen liittyvistä teemoista, tehdään kaupunkitutkimusta tutuksi suuremmalle yleisölle ja samalla törmäytetään ihmisiä ja ideoita.

Yhteistyön haasteita ja tulevaisuuden toiveita

Tieteidenvälisyys ja ylitieteisyys ovat monella tapaa mielekkäitä tavoitteita, kun tavoitellaan vaikuttavuutta ja kestävämpiä kaupunkeja, mutta samalla niiden haasteista ja esteistä on keskusteltu ja kirjoitettu paljon. Eroa on muun muassa siinä, onko yhteistyöhön pohjaava tutkimus ulkoapäin pakotettua ja ohjailtua tiedepoliittista toimintaa vai aitoa kriittistä tutkimusta, jossa puretaan perinteisiä tieteenalojen ja organisaatioiden välisiä rajoja omista ja tarkasteltavien asioiden lähtökohdista käsin (Korhonen & Mäkinen, 2022). Lisäksi vaikka tieteidenvälisyyteen kannustetaan, se voi haitata yksittäisten tutkijoiden akateemista uraa ja identiteettiä, koska akateeminen todellisuus ja rakenteet eivät aina tunnusta ylitieteisyyttä tasaveroisesti (Salmela ym., 2024). Ylitieteisyys ei siten ole helppoa tai yksinkertaista, vaan se vaatii erityistä rohkeutta toteuttajiltaan.

Ylitieteisen yhteistyön mahdollisuudet ja esteet ovat tulleet tutuiksi omassa työssäni TURNS-tutkimusalustan projektipäällikkönä. Tampereen yliopistolla antoisinta on ehdottomasti ollut kaupunkitutkijoiden vahva yhteisöllisyys sekä aito ja ennakkoluuloton asenne tieteenalojen rajat ylittävään tekemiseen ja tutkimukseen epävarmoissakin tilanteissa. Myös yhteistyö Tampereen kaupungin kanssa on tuottanut monia onnistumisia, mutta oikeiden tahojen löytäminen ja tavoittaminen on edelleen haastavaa, ja viestinnässä on aina parannettavaa. Tämä haaste koskee erityisesti kansainvälisiä tutkijoita, joiden osaamisella olisi paljon annettavaa Tampereen kaupungille.

Omasta kokemuksestani suurimpia esteitä yhteistyölle ovat byrokratian määrä, resurssien kohdentamisen haasteet ja pitkäjänteisyyden puute. Eri toimintatapojen ja säännösten yhteensovittaminen on työlästä ja sisältää paljon näkymätöntä taustatyötä. Yksittäisillä tutkijoilla tai työntekijöillä ei välttämättä ole mahdollisuutta edistää ylitieteisyyttä omassa työssään, jos se ei liity suoraan heidän työtehtäviinsä, tai kyseinen toiminta jää helposti omalla ajalla tehtäväksi. Siksi jatkossakin tarvitaan tutkimusalustojen kaltaisia mahdollistavia ja joustavia rakenteita, jotka toisaalta edistävät korkealaatuista tutkimusta ja toisaalta pystyvät käyttämään aikaa ja resursseja ylitieteisen yhteistyön tukemiseen, verkostojen luomiseen ja pienimuotoisten kannustimien myöntämiseen eri toimijoille. Valitettavasti Tampereen yliopisto on päättänyt lopettaa tutkimusalustatoiminnan nykyisessä muodossaan osana strategiatyötään.

Tulevaisuuden toiveet ovat siten yksinkertaisia: jotta Tampere pysyy merkittävänä kaupunkitutkimuksen keskittymänä ja kestävyysmurroksen vauhdittajana myös jatkossa, ylitieteisyyteen on syytä panostaa ja sen edellytyksiä pitää vahvistaa johdonmukaisesti ja pitkäjänteisesti. Tampereen kaupungin ja korkeakoulujen välinen strateginen kumppanuus tarjoaa hyvät lähtökohdat tutkimukseen perustuvan päätöksenteon edistämiseksi ja sitä kautta kestävämmän kaupungin luomiseksi, minkä lisäksi tarvitaan konkreettisia toimia, pysyvämpiä rakenteita ja sisällöllistä osaamista monialaisen kaupunkitutkimuksen turvaamiseksi. Tampereen yliopiston strategian uudistus on parhaillaan käynnissä, ja osana sitä on otettava kantaa eri yhteistyön muotoihin ja tapoihin, oli kyse sitten monitieteisyydestä, tieteidenvälisyydestä, poikkitieteellisyydestä tai ylitieteisyydestä. Tampereen yliopistossa on jo valmiiksi aktiivinen kaupunkitutkimusyhteisö, joka haluaa ja aikoo tehdä yhteistyötä eri tieteenalojen ja organisaatioiden rajojen yli myös tulevaisuudessa.

Lähteet

Ala-Mantila, S., Hirvilammi, T., Jokela, S., Laine, M., & Weckroth, M. (2022). Kaupunkien rooli kestävyysmurroksessa: planetaarisen kaupungistumisen ja kaupunkien aineenvaihdunnan näkökulmat. Terra, 134(4), 225–239.

Hurri, S. (2022). Strateginen tutkimus, mitä ja miksi? Tiedepolitiikka, 47(2), 15–31.

Korhonen, A., & Mäkinen, K. (2022). Monitieteisyys kriiseissä: Pääkirjoitus. Tiede & edistys, 47(1-2), 3–11.

Salmela, M., Baptista, B. V., & Cheas, K. (2024). Tieteidenväliset ja transtieteiset tutkijat: tieteen rikkaruohoja vai sen queerejä edelläkävijöitä? Tiedepolitiikka, 49(1), 7–20.

Soini, K. (2017). Kestävyystiede – kestävyystutkimuksen uusi paradigma? Tieteessä tapahtuu, 35(1), 37–42.

Tampereen yliopiston strategia 2030. Viitattu 30.9.2026. Saatavilla verkossa: https://content-webapi.tuni.fi/proxy/public/2023-02/strategiaesitys_2023-2030_fi.pdf

TURNS strategy. Viitattu 30.9.2026. Saatavilla verkossa https://research.tuni.fi/turns/about/.

Tieteen termipankki. Kestävyystiede: transdisciplinary. Viitattu 30.9.2026. https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kestävyystiede:transdisciplinary.

Virtanen, M. J. (2021). Minne menit, yhteiskuntateoria? Tiede & edistys 4/2021, 300–308.

Tampere Urban Research Network for Sustainability TURNS

- Tampereen yliopiston tutkimusalusta 2024–2027 sekä mahdollisesti 2028.
- Painotus kaupunkitutkimuksessa, kestävyystutkimuksessa ja yhteiskunnallisen muutoksen tutkimuksessa.
- Johtoryhmässä edustajat kuudesta Tampereen yliopiston tiedekunnasta.
- Ohjausryhmässä edustajia kattavasti yhteiskunnan eri toimialoilta.
- Yhteistyötä mm. Tampereen kaupungin, muiden julkisten organisaatioiden, järjestöjen, vihreän siirtymän yritysten ja kaupunkiaktivistien kanssa.

Visit Tampere Oy / Kuvaaja: Laura Vanzo

Kuva: Amanda Aho

Sanna Ruhalahti
FT, yliopettaja, Tampereen ammattikorkeakoulu

Sanna Ruhalahti työskentelee opettajan koulutuksen, dialogisen oppimisen ja syväoppimisen sekä demokratiakasvatuksen parissa. Hän toimii projektipäällikkönä DEMOCREATE-hankkeessa (2026–2029), joka kehittää nuorten osallisuutta vahvistavia yhteisölähtöisiä toimintamalleja.

Nuorten osallisuuden vahvistaminen ei voi odottaa – meidän on tartuttava yhteiseen haasteeseemme nyt

Miltä näyttäisi Tampere, jossa jokainen nuori kokee kuuluvansa yhteisöön, uskaltaa osallistua ja huomaa oman toimintansa merkityksen? Demokratia ei säily vain instituutioiden varassa. Se rakentuu arjen kohtaamisissa, kyvyssä kuunnella erilaisia näkemyksiä ja mahdollisuuksissa vaikuttaa yhteisiin asioihin. Vuoden 2040 Tampere syntyy siitä, miten kaupunki, korkeakoulut, oppilaitokset, järjestöt, vanhemmat ja nuoret toimivat yhdessä jo tänään.

Nuoret haluavat vaikuttaa, mutta usko tulevaisuuteen horjuu

Nuorten yhteiskunnallinen kiinnostus ja halu vaikuttaa eivät ole kadonneet. Samalla luottamus omaan ja maailman tulevaisuuteen on heikentynyt. Nuorisobarometrit kuvaavat jännitettä: kiinnostus politiikkaan ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen on kasvanut, mutta tulevaisuuteen optimistisesti suhtautuvien nuorten osuus on pienentynyt (Happonen & Kiilakoski, 2024; Laine & Happonen, 2025).

Tämä ei tarkoita, että nuoret olisivat välinpitämättömiä. He vaikuttavat yhteisöissä, verkostoissa, kampanjoissa, sosiaalisessa mediassa ja arjen valinnoissa. Haaste syntyy silloin, jos osallistuminen ei johda näkyviin seurauksiin tai nuoren kokemus jää kuulemistilaisuuden tasolle. Tulevaisuususko vahvistuu, kun ihminen voi toimia, vaikuttaa arjessaan ja nähdä tekemisensä jäljen yhteisössä ja päätöksenteossa (Rekola ym., 2025).

Demokratia tarvitsee tietojen lisäksi ydintaitoja

Demokratian vahvistaminen ei ole vain paikallinen tai kansallinen kysymys. V-Dem Institute (Nord ym., 2026) raportoi, että maailman demokratian tila on laskenut keskimäärin vuoden 1978 tasolle, ja lähes kolme neljäsosaa maailman väestöstä elää nykyisin autoritaarisissa järjestelmissä. Raportin mukaan erityisesti sananvapaus, julkinen keskustelu, kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytykset ja dialoginen päätöksenteko ovat heikentyneet monissa maissa. Tämän vuoksi kyky käydä rakentavaa dialogia, arvioida tietoa kriittisesti ja osallistua yhteiseen päätöksentekoon korostuu entistä tärkeämpänä kansalaistaitona.

Demokratia tarvitsee tietoa yhteiskunnasta ja päätöksenteosta, mutta tieto ei yksin riitä. Tarvitaan dialogitaitoja, kriittistä ajattelua ja medialukutaitoa, empatiaa, yhteistyökykyä sekä valmiutta toimia epävarmuudessa. Erimielisyys kuuluu demokratiaan. Ratkaisevaa on, pystymmekö käsittelemään erimielisyyttä ilman vastakkainasettelun syvenemistä ja millaisin dialogitaidoin tulevaisuuden nuoret osallistuvat.

Dialogissa ei tavoitella nopeaa voittoa tai yhden totuuden vahvistamista. Siinä kuunnellaan ennen vastaamista, tutkitaan mahdollisia ennakko-oletuksia ja rakennetaan yhteistä ymmärrystä. Turvallinen ja kunnioittava ilmapiiri auttaa ilmaisemaan myös eriäviä näkemyksiä. Dialogi on samalla osallistumisen ehto. Jos keskustelun kieli, rytmi tai toimintatavat suosivat vain valmiiksi äänekkäitä ja vahvoja osallistujia, osa näkemyksistä jää kuulematta.

Tarvitaan siis erilaisia tapoja osallistua: puhumista, kirjoittamista, visuaalista ilmaisua, pieniä ryhmiä, yhteistä tekemistä ja aikaa ajatella. Hiljaisuuskin voi olla osallistumista, ei merkki kiinnostuksen puutteesta. Tampereen ammattikorkeakoulun käynnissä olevassa kansainvälisessä YOUROPE-hankkeessa (Horisontti Eurooppa) nuorten keskusteluissa kuunteleminen, kunnioitus, empatia, itsetuntemus ja omien reaktioiden säätely nousivat käytännöllisiksi tavoiksi vähentää vastakkainasettelua (Asikainen

ym., 2026). ”Demokratiaa kannattelee dialogi: kyky kuunnella, tulla kuulluksi ja rakentaa yhteistä ymmärrystä myös erilaisten näkemysten välillä.”

Osallisuus syntyy yhteisestä tekemisestä

Demokratiaa opitaan osallistumalla. Tampereen ammattikorkeakoulun Horisontti Eurooppa-hankkeissa käytössä oleva yhteisölähtöinen tutkimus ja toimintamalli (Community-Led Research and Action, CLRA), tekee nuorista aktiivisia tiedon tuottajia ja muutoksen tekijöitä. Nuoret määrittelevät itse heille merkityksellisiä kysymyksiä, tutkivat kokemuksiaan, unelmoivat vaihtoehdoista, kehittävät ratkaisuja ja vievät niitä käytäntöön. Tutkijoiden, opettajien ja muiden ammattilaisten tehtävänä on ennen kaikkea mahdollistaa prosessi ja tukea sitä (Ruhalahti ym., 2026; Woensdregt ym., 2023).

CLRA yhdistää tutkimisen, oppimisen ja yhteiskunnallisen toiminnan. Prosessin tuotoksena voi syntyä esimerkiksi kampanja, taiteellinen teos, toimintasuunnitelma, dialogitapahtuma tai päätöksentekijöille vietävä viesti. Keskeistä ei ole valmiiksi määrätty lopputulos, vaan nuorten omistajuus ja kokemus siitä, että heidän tietonsa ja ehdotuksensa otetaan vakavasti (Ribeiro & Menezes, 2022; Ruhalahti ym., 2026).

Tampereella tällainen työ voi yhdistää oppilaitokset, kaupungin palvelut, järjestöt, kulttuuritoimijat ja paikalliset yhteisöt pitkäkestoiseen yhteistyöhön. Syksyllä 2026 käynnistyvässä DEMOCREATE-hankkeessa demokraattista toimintaa tuodaan koulutusorganisaatioiden arkeen ja nuoret toimivat kanssatutkijoina ja muutosagentteina. Tavoitteena on harjoitella vaikuttamista, dialogia ja yhteiskehittämistä turvallisissa, yhteiskuntaan kytkeytyvissä ympäristöissä (Tampereen ammattikorkeakoulu, 2026).

Tampere 2040: osallisuus on arjen infrastruktuuria

Vuonna 2040 Tampere voisi olla kaupunki, jossa osallistuminen ei ole yksittäinen hanke tai kuulemistilaisuus, vaan osa arjen infrastruktuuria. Jokaisella nuorella olisi mahdollisuus löytää yhteisö, tuoda esiin itselleen tärkeä kysymys ja osallistua ratkaisujen rakentamiseen. Oppilaitokset olisivat paitsi koulutuksen järjestäjiä myös avoimia demokraattisia tiloja, joissa tutkitaan kaupungin ilmiöitä yhdessä asukkaiden kanssa.

Teknologia voisi madaltaa osallistumisen kynnystä, tehdä valmistelusta läpinäkyvämpää ja auttaa kokoamaan erilaisia näkemyksiä. Se ei kuitenkaan korvaa ihmisten välistä kohtaamista. Dialogi vaatii läsnäoloa, luottamusta ja kokemusta siitä, että toinen ihminen todella kuuntelee. Siksi tulevaisuuden Tampere tarvitsee sekä digitaalisia osallistumiskanavia että fyysisiä paikkoja, joissa erilaiset ihmiset voivat kohdata turvallisesti.

”Vuonna 2040 Tampere tunnetaan kaupunkina, jossa dialogi on osa osallistumisen infrastruktuuria. Nuoret, kaupungin asiantuntijat, opiskelijat ja päättäjät kohtaavat säännöllisesti yhteisissä dialogeissa, joissa paikallisia haasteita tarkastellaan eri näkökulmista ja ratkaisuja kehitetään yhdessä. Nuorten ideat eivät pysähdy kuulemiseen, vaan ne etenevät avoimien prosessien kautta valmisteluun, päätöksentekoon ja käytännön kokeiluihin. Demokratia näkyy arjessa ennen kaikkea kokemuksena siitä, että jokainen tulee kuulluksi, voi vaikuttaa ja osallistua yhteisen tulevaisuuden rakentamiseen.”

Osallistumisen jatkuvuutta, saavutettavuutta ja laatua on vahvistettava yhteistyöllä

Yksikään organisaatio ei kasvata tulevaisuuden kansalaisia yksin. Kaupungin, korkeakoulujen ja muiden yhteisöjen kumppanuudessa voidaan rakentaa osallistumisen jatkumo, jossa nuorten ideat, kokemukset ja ratkaisuehdotukset kulkevat oppimisympäristöistä osaksi kaupungin kehittämistä. Samalla tutkimusperustainen toiminta auttaa arvioimaan, keiden ääni tulee kuulluksi, ketkä jäävät osallistumisen ulkopuolelle ja millaisia vaikutuksia osallistumisella todellisuudessa on.

Suomen korkeakouluvision 2040 mukaisesti korkeakoulujen tehtävänä on vahvistaa opiskelijoiden aktiivista kansalaisuutta, yhteiskunnallista toimijuutta ja kykyä rakentaa kestävää tulevaisuutta yhdessä muiden kanssa (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2026). Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää pitkäjänteistä yhteistyötä kaupungin, korkeakoulujen ja nuorten välillä.

Käytännössä tämä tarkoittaa ensinnäkin sitä, että nuorille tarjotaan toistuvia ja saavutettavia demokraattisen osallistumisen tiloja yksittäisten hankkeiden tai kuulemisten sijaan. Toiseksi opettajien, nuorisotyöntekijöiden ja muiden fasilitaattoreiden osaamista dialogin, osallistavan pedagogiikan, turvallisen tilan sekä yhteiskehittämisen menetelmissä tulee vahvistaa. Kolmanneksi nuorten tuottamalle tiedolle, näkemyksille ja ratkaisuehdotuksille on rakennettava näkyvä reitti valmisteluun, päätöksentekoon ja palautteeseen.

Yksi mahdollinen toimintamalli on kaupungin, korkeakoulujen ja nuorten yhteiset demokratiatyöpajat tai -laboratoriot, joissa tarkastellaan todellisia paikallisia haasteita dialogin, tutkimisen ja yhteiskehittämisen keinoin. Samalla on tärkeää seurata osallistumisen laatua osallistujamäärien sijaan, kokevatko nuoret tulevansa kuulluiksi, vahvistuuko heidän toimijuutensa ja johtavatko yhteiset prosessit konkreettisiin muutoksiin kaupungissa ja yhteisöissä.

Demokratian vahvistaminen ei voi odottaa

Nuoret eivät ole vain tulevaisuuden kansalaisia. He ovat tämän päivän kansalaisia, joilla on oikeus osallistua heitä koskevien yhteisöjen ja kaupungin rakentamiseen. Kun nuori huomaa, että oma kysymys otetaan vakavasti ja että ratkaisuja etsitään yhdessä, syntyy toimijuutta, osallisuutta ja toivoa.

Demokratian vahvistaminen ei kuitenkaan ole nuorten vastuulla, vaan ennen kaikkea aikuisten, organisaatioiden ja päätöksentekijöiden tehtävä. Liian usein nuoria kuullaan vasta päätösten valmis-

telun loppuvaiheessa tai heidän näkemyksensä jäävät ilman todellista vaikutusta. Tarvitsemme muutoksen, jossa nuoret nähdään aktiivisina kumppaneina tiedon tuottajina, kehittäjinä ja päätöksenteon osallistujina, ei vain kuulemisen kohteina.

Vuoden 2040 Tampere ei synny ennustamalla tulevaisuutta. Se rakentuu siitä, miten hyvin onnistumme jo tänään luomaan rakenteita ja toimintatapoja, jotka mahdollistavat aidon vuoropuhelun sukupolvien välillä. Maailmassa, jossa demokratian toimintaedellytykset ovat monin paikoin heikentyneet, tarvitsemme entistä enemmän tiloja, joissa nuoret voivat harjoitella dialogia, kokemusta tulla kuulluiksi ja oppia vaikuttamaan yhdessä muiden kanssa. Juuri tällaisesta dialogin kautta rakentuvasta osallisuudesta voi muodostua vuoden 2040 Tampereen ja tamperelaisen korkeakoulutuksen keskeinen vahvuus.

Lähteet

Asikainen, E., Ruhalahti, S., Smolander, N. & Lindeman, T. (2026). Reducing confrontation starts with each of us through listening, respect, empathy, and self-awareness. TAMK International. https://blogs.tuni.fi/tamk-international/project/reducing-confrontation-starts-with-each-of-us-through-listening-respect-empathy-and-self-awareness/

Happonen, K. & Kiilakoski, T. (2024). Nuoruuden kolme vuosikymmentä: Nuorisobarometri 2024. Valtion nuorisoneuvosto. https://doi.org/10.57049/nts.1639

Laine, S. & Happonen, K. (2025). Ihan paineissa: Nuorisobarometri 2025. Valtion nuorisoneuvosto. https://doi.org/10.57049/nts.1883

Nord, M, Altman, D., Fernandes, T., Good God, A., & Lindberg, S.I. (2026). Democracy Report 2026: Unraveling The Democratic Era? University of Gothenburg: V-Dem Institute. https://www.v-dem.net/documents/75/V-Dem_Institute_Democracy_Report_2026_lowres.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2026). Sivistyksestä suunta Suomelle: Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2040. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2026:39. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-039-2

Rekola, S., Tuori, S. & Vahti, J. (2025). Tulevaisuusbarometri 2025: Luottamus tulevaisuuteen koetuksella. Sitra.

Ribeiro, A. B. & Menezes, I. (2022). Youth participation and citizenship education: An analysis of relations in four European countries. Journal of Social Science Education, 21(1).

Ruhalahti, S., Smolander, N., Purhonen, K. & Asikainen, E. (2026). Yhteisölähtöinen tutkimus ja toiminta nuorten demokratiakasvatuksessa. TAMK Journal. https://sites.tuni.fi/tamk-julkaisut/pedagogiset-ratkaisut/yhteisolahtoinen-tutkimus-ja-toiminta-nuorten-demokratiakasvatuksessa-sanna-ruhalahti-nina-smolander-kirsi-purhonen-ja-eveliina-asikainen/

Tampereen ammattikorkeakoulu. (2026). DEMOCREATE-hanke kutsuu tuhannet opiskelijat mukaan rakentamaan demokratiaa arjen ympäristöissä. https://www.tuni.fi/fi/tamk/ajankohtaista/democreate-hanke-kutsuu-tuhannet-opiskelijat-mukaan-rakentamaan-demokratiaa

Woensdregt, L., Rwigi, K. E. & van Stapele, N. (2023). Reflections on using a Community-Led Research and Action (CLRA) methodology to explore alternatives in international development. Teoksessa M. Wessel, T. Kontinen & J. Bawole (toim.), Reimagining civil society collaborations in development: Starting from the South (s. 41–53). Routledge.

TAMK mukana vahvistamassa demokratiaa Euroopassa

YOUROPE

(Visionary Roadmaps: Crafting an Inclusive and Participatory European Democracy with Youth and Communities 2024–2027)

hankkeessa kehitetään nuorten osallisuutta ja osallistavaa demokratiaa eri puolilla Eurooppaa. Hanke työskentelee koulujen, korkeakoulujen ja yhteisöjen kanssa vahvistaakseen erityisesti aliedustettujen nuorten mahdollisuuksia osallistua heitä koskevaan päätöksentekoon. TAMK hyödyntää hankkeessa Community-Led Research and Action (CLRA) -lähestymistapaa, jossa nuoret toimivat aktiivisina yhteistutkijoina ja ratkaisujen kehittäjinä omissa yhteisöissään.

DEMOCREATE

(Transforming European Democracy Education Through Community-Led Research and Action2026–2029)

hankkeen tavoitteena on uudistaa demokratia- ja kansalaiskasvatusta yhteisölähtöisen tutkimuksen ja toiminnan avulla. Hanke kokoaa yhteen eurooppalaisia oppilaitoksia, opettajia, nuoria ja paikallisyhteisöjä rakentamaan osallistavampia toimintatapoja demokratian vahvistamiseksi. TAMK tuo hankkeeseen erityisosaamista osallistavasta pedagogiikasta, opettajankoulutuksesta ja sosiaalialan koulutuksesta. Hankkeessa kehitetään ja pilotoidaan uusia demokratiakasvatuksen käytäntöjä sekä vahvistetaan nuorten demokraattista toimijuutta osana oppilaitosten arkea.

Yhteistä molemmille hankkeille on usko siihen, että demokratiaa opitaan osallistumalla. Nuoret eivät ole vain päätöksenteon kohteita, vaan aktiivisia toimijoita, tutkijoita ja yhteisen tulevaisuuden rakentajia. Hankkeissa kehitetään dialogiin, osallisuuteen ja yhteiskehittämiseen perustuvia toimintamalleja, joiden tavoitteena on vahvistaa demokratian elinvoimaa paikallisesti ja kansainvälisesti.

Tampereen kaupungin eri toimijat osallistuvat CLRA-sessioihin, joissa nuoret ja kansalaisjärjestöt tuovat esiin kehittämisehdotuksia paikallisen päätöksenteon tueksi. Tavoitteena on vahvistaa erityisesti aliedustettujen nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Visit Tampere Oy / Kuvaaja: Mikko Vares

Visit Tampere Oy / Kuvaaja: Mikko Vares

Sanni Pöntinen
Sanni Pöntinen on hallintotieteiden väitöskirjatutkija sekä tutkija GPT-Labissa Tampereen yliopistossa. Hänen tutkimuksensa tarkastelee johtamista, päätöksentekoa ja moraalisten intentioiden roolia julkishallinnossa keskittyen erityisesti altruismiin ja tekoälyn rooliin päätöksenteossa. Hän on tutkinut mm., miten erilaisia eettisten teorioiden näkökulmia edustavat tekoälyagentit vaikuttavat julkisjohtajien ja kehittäjien ongelmanratkaisuun. Hänen laajempiin tutkimusintresseihinsä kuuluvat tekoälyn vaikutuksen tutkiminen suhteessa organisaatioihin, työhön, toimijuuteen, julkishallintoon ja yhteiskuntaan.

Human in the loop. Ihmisten kontrollissa, ihmisiä varten.

Otsikon ajatus on rauhoittava. Ihminen asettaa tavoitteet, tekoäly auttaa niiden saavuttamisessa ja viime kädessä ihminen säilyttää kontrollin toiminnassa. Tämänkaltaiselle ajatukselle on rakentunut paljon tekoälyn vastuullisuuteen liittyvää keskustelua (Lazaros, & al.2026).

2000-luvun alkupuolella olin tuottaja Tampereen kaupungin museopalveluissa ja johdin pientä yksikköä, joka keskittyi taidekasvatuspalvelujen tarjoamiseen. Otimme puhelimitse vastaan satoja ilmoittautumisia toimintaamme aina muutaman kuukauden välein. Vaikka puhelimessa vaihdettu informaatio oli tärkeää, pidin itsestään selvänä, että tämä työvaihe tulisi hoitaa tehokkaammin teknologian avulla. Pohdimme myös, että sähköisesti hoidettu ilmoittautuminen olisi myös asiakkaalle ystävällistä, opettaja voisi tehdä varauksen silloin kun hänelle sopi, ja museolehtorin työaikaa vapautuisi johonkin tärkeämpään. Kehitystyö oli haastavaa mutta noin vuodessa saimme järjestelmän toimintaan ja se palveli yksikköä lopulta yli 15 vuotta.

Jälkikäteen kiinnostavaa ei kuitenkaan ollut vain se, että yksi työvaihe muuttui tehokkaammaksi. Järjestelmä alkoi nimittäin muuttamaan myös itse työtä. Meidän piti määritellä, miten museokokonaisuudet kuvattiin, mitä tietoja opettajalta kysyttiin, missä järjestyksessä ne kysyttiin ja minkälaiseen rakenteeseen toiminta taipui. Aiemmin kahden ihmisen välillä tapahtunut informaationvaihto oli joustavaa. Nyt se piti pakottaa ennalta määriteltyihin laatikoihin. Emme siis vain vieneet olemassa olevaa toimintaa digitaaliseen järjestelmään vaan järjestelmä toi oman rakenteensa meidän toimintaamme.

Kokemus oli minulle merkittävä. Se opetti jotakin oleellista teknologiasta. Kun siirrämme toimintaa teknologiaan, jotakin sen luonteessa myös muuttuu. Joudumme määrittelemään sen osin teknologian ehdoilla. Pilkkomaan sen osiin. Nimeämään asioita. Päättämään, missä järjestyksessä niiden kuuluu tapahtua. Samalla se jokin joustava muuttuu rakenteeksi.

Teknologian tutkimuksessa havainto ei tietenkään ole uusi. Winner (1980) kysyi jo vuosikymmeniä sitten, voivatko artefaktit sisältää politiikkaa, ja Orlikowski (1992) kuvasi teknologian ja organisaation suhdetta kaksisuuntaiseksi. Ihmiset rakentavat teknologiaa, mutta viimeistään käytössä teknologia alkaa puolestaan rakentaa ihmisten toimintaa. Silti ajatus teknologiasta neutraalina välineenä elää hämmästyttävän sitkeästi.

Tanninen, Helén ja Ruckenstein (2025) ovat tutkineet lääkärien kokemuksia Apotti-järjestelmästä. Heidän analyysissään järjestelmän ohjaavuus muodostuu paradoksaaliseksi. Se sekä yli- että aliohjaa lääkärien työtä. Järjestelmä ohjaa toimintaa voimakkaasti kohdissa, joissa ohjaus ei vastaa kliinisen työn tarpeita, mutta ei välttämättä tue riittävästi niitä tilanteita, joissa ammattilaiset tukea tarvitsisivat. Lääkärit eivät tutkimuksen perusteella vastustaneet digitalisaatiota tai datan hyödyntämistä sinänsä. Ongelmana oli järjestelmän toimintalogiikan ja heidän ammatillisten käytäntöjensä välinen epäsuhta. Tutkimuksessa lääkärit kuvaavat jopa kokemusta ulkopuolisesta ”engineering logicista”, joka alkaa muotoilla ammattia tavalla, joka ei täysin tunnista suomalaisen terveydenhuollon ja kliinisen työn ominaispiirteitä. Lääkärin työ, kuten monen muunkin asiantuntijan työ, ei ole vain sarja informaatiota käsitteleviä suoritteita. Siihen kuuluu kokemusta, harkintaa, epävarmuutta, intuitiota ja muiden ammattilaisten kanssa rakentuvaa ymmärrystä. Jos järjestelmä muuttaa sitä, millä käsitteillä asioita kuvataan, missä järjestyksessä tietoa käsitellään ja mitä ammattilaisen on mahdollista nähdä, se ei muuta vain kirjaamista. Se voi muuttaa myös tapaa, jolla työ ymmärretään. Rossi ja Stenvall

(2026) tarkastelevat samaa järjestelmää sosiaalipalveluiden ammattilaisten kokemusten kautta ja vaikka heidän havaintonsa sosiaalipalveluista eivät ole jaettuja lääkärien kokemusten kanssa myös heidän ajattelunsa päätyy siihen, että teknologiaa ei voi erottaa siitä institutionaalisesta, ammatillisesta ja organisatorisesta ympäristöstä, johon se tuodaan. Konteksti ratkaisee. Sama teknologia voi yhdessä ympäristössä vahvistaa työtä ja toisessa kajota johonkin sellaiseen, jonka merkitystä järjestelmää rakennettaessa ei ole ymmärretty. Digitalisaation paradoksi on ehkä juuri tässä. Teknologia voi ratkaista sen ongelman, jota varten se rakennettiin, ja samalla muuttaa jotakin, jota emme tienneet olevamme muuttamassa.

Vuonna 2026 tähän tuttuun kysymykseen on tullut uusi tekijä. Agenttinen tekoäly ei enää ainoastaan vaikuta toimintaympäristöön, se toimii siinä. Omassa tutkimuksessani rakensin yhdessä professori Pekka Abrahamssonin kanssa kolme tekoälyagenttia ratkomaan julkiselle sektorille hyvin tuttua ongelmaa. Kuvitteellisen organisaation 50 miljoonan euron budjetista piti löytää 20 prosentin säästöt. Kokeessa julkisen sektorin johtajat ja kehittäjät ratkaisivat ongelman ensin itsenäisesti. Sen jälkeen he saivat seurata kolmen erilaisen tekoälyagentin ongelmanratkaisua. Agentit eivät olleet mitä tahansa agentteja. Ne olivat rakennettu erilaisten eettisten lähtökohtien varaan. Altruistinen agentti priorisoi toisen hyvää, egoistinen omaa etua ja utilitaristinen mahdollisimman suurta kokonaishyötyä. Tämän jälkeen kysyin osallistujilta, halusivatko he muuttaa alkuperäistä ratkaisuaan. Yli puolet vastaajista halusi.

Myöhempi analyysi osoitti, että valtaosa oli tavalla tai toisella altistunut agenttien vaikutukselle eli esimerkiksi peilannut omaa ratkaisuaan niiden tarjoamiin vaihtoehtoihin. Vastaukset myös monipuolistuivat. Henkilöstö, kuntalaiset ja muut sidosryhmät tulivat monissa ratkaisuissa aikaisempaa paremmin näkyviin. Tutkimuksen lähtökohtana oli juuri tarkastella, voivatko altruistiset, egoistiset ja utilitaristiset agentit vaikuttaa ihmisten ongelmanratkaisuun, ja tulokset osoittivat tällaisen vaikutuksen mahdollisuuden (Pöntinen & al. 2026).

Tästä voisi tehdä hyvin houkuttelevan päätelmän. Eettisesti motivoidut agentit auttoivat ihmisiä tarkastelemaan ongelmaa monipuolisemmin ja ehkä jopa toimimaan suhteessa yhteisöönsä inhimillisemmin. Mutta tämä olisi liian kapea tapa nähdä tulos. Johtajat tiesivät työskentelevänsä erilaisten tekoälyagenttien kanssa. He eivät kuitenkaan tienneet, millaisten eettisten teorioiden pohjalta agentit oli rakennettu. He eivät siis tienneet, minkälaiseen ajatteluun he omaa ratkaisuaan peilasivat. Teknologian kanssa tämä ei ole poikkeuksellista vaan usein lähtökohta. Emme useinkaan tiedä, millaiset valinnat, normit, aineistot, tavoitteet tai kulttuuriset oletukset käyttämämme teknologian sisällä vaikuttavat. Teknologian rakentavat ihmiset, ja ihmisten mukana siihen siirtyvät väistämättä myös erilaiset tavat ymmärtää, arvottaa ja kuvata maailmaa.

Myös kysymys kielestä on tärkeä. Kielen avulla määrittelemme ongelmia, rakennamme merkityksiä ja nimeämme sitä, mikä ylipäätään on tärkeää. Mitä tapahtuu suomalaiselle hallintokulttuurille, työlle tai päätöksenteolle, jos yhä suurempi osa ajattelumme apuvälineistä rakentuu muualla, toisenlaisten kielellisten, kaupallisten ja yhteiskunnallisten logiikoiden sisällä? Missä kohdassa kysymyksestä tulee myös suvereniteettikysymys?

Vuoden 2026 Hugging Face -tapaus on nostanut huolia tietoturvaan liittyen. OpenAI kertoi elokuussa sisäisissä kyberturvallisuustesteissään tapahtuneesta tapahtumaketjusta, jossa toisistaan eristettäviksi tarkoitetut tekoälyagentit löysivät yhteisestä ohjelmistopakettien hallintajärjestelmästä keinon jättää toisilleen viestejä. Agentit jakoivat löytämäänsä tietoa, välittivät toisilleen keinoja internetiin pääsemiseksi ja jatkoivat myöhemmin toimintaansa tavalla, joka johti muun muassa Hugging Facen järjestelmien vaarantumiseen (OpenAI. 2026).

Tapauksen kiinnostavuus ei mielestäni ole siinä, että agentit olisivat tietoisia toisistaan vaan siinä, että tietoisuutta ei tarvita ongelman syntymiseen. Agentti saattoi havaita toisen jättämän viestin, käyttää sitä omassa tehtävässään ja jättää puolestaan jotakin seuraavalle. Tällaiseen käyttäytymiseen ei tarvitse liittää ihmisen kaltaista tietoisuutta, yhteisöllisyyden kokemusta tai moraalista tarkoitusta. Ihminen antoi järjestelmälle tavoitteen. Järjestelmä pyrki tavoitteeseen. Kun yksi reitti ei toiminut, se löysi toisen.

Tässä kohtaa palaan altruismiin. Olen tutkinut altruismia julkisjohtamisessa siksi, että julkisjohtamiseen liittyy lähtökohtaisesti ajatus toisten hyvästä. Julkinen johtaminen ei voi perustua vain omaan etuun, vaan johtajan on tavalla tai toisella otettava huomioon yhteisö, kansalaiset ja jopa koko yhteiskunnan hyvinvointi (Pöntinen 2024). Mutta tutkimukseni on vienyt minut vähitellen epämukavampaan suuntaan. Altruistinen motiivi ei takaa altruistista toimintaa. Eikä altruistiseksi ajateltu toiminta takaa hyvää lopputulosta.

Hyvää tarkoittava ihminen voi tehdä vahinkoa. Vielä vaikeammaksi asia muuttuu, jos kokemus oman tavoitteen hyvyydestä estää ihmistä näkemästä valitsemiensa keinojen ongelmia. Olen verrannut tätä pseudoaltruismin ongelmaksi. Hyväntahtoisuus voi pahimmillaan rakentaa moraalisen sokean pisteen juuri siksi, että ihminen ei koe tekevänsä mitään väärää. Agenttisen tekoälyn kehityksessä olemme nyt mielestäni kiinnostavalla tavalla saman kysymyksen äärellä.

Me voimme määritellä tekoälylle hyvän tavoitteen. Parempaa terveyttä. Turvallisemman kaupungin. Tehokkaamman julkisen hallinnon. Pienemmän hiilijalanjäljen. Vähemmän eriarvoisuutta. Voimme rakentaa järjestelmän, jonka lopputuloksen tarkoitamme olevan hyvä. Mutta mitä enemmän järjestelmä pystyy itse valitsemaan keinoja tavoitteen saavuttamiseksi, sitä vähemmän hyvän tavoitteen määrittely yksin riittää. Keinoista tulee moraalinen kysymys.

Samalla ihmisen ja tekoälyn välinen toimijuus on muutoksessa. Puhumme hybriditoimijuudesta (esim. Järvelä & al. 2025), mutta ehkä emme vielä täysin ymmärrä, mitä kaikkea hybridisyys tarkoittaa.

Visit Tampere Oy / Kuvaaja: Laura Vanzo

Jos ihminen asettaa tavoitteen ja tekoäly löytää keinot, kumman toimintaa lopputulos on? Entä jos ihminen hyväksyy lopputuloksen ymmärtämättä reittiä, jolla siihen päädyttiin? Missä kohdassa moraalinen valinta silloin tapahtui? Ja kuka siitä on vastuussa? Human in the loop ei välttämättä vielä ratkaise tätä ongelmaa. Ihminen voi nimittäin olla mukana loopissa ymmärtämättä mitä loopissa tapahtuu.

Tarvitsemme kokeilemista, testaamista ja tutkimusta ymmärtääksemme, mitä olemme tekemässä ja muuttamassa ja mitkä sen seuraukset ovat meille. Tarvitsemme myös uudenlaista teknologialukutaitoa. Jokaisen johtajan ei tarvitse osata ohjelmoida, mutta yhteiskunnallista valtaa käyttävän pitäisi ymmärtää riittävästi niiden järjestelmien toimintalogiikasta, joiden avulla he valtaansa käyttävät tai joille he siirtävät toimijuuttaan. Ja ennen kaikkea teknologian kehittäjät ja yhteiskunnallista vastuuta kantavat toimijat eivät voi kulkea eri polkuja. Tässä mielessä myös vastuun rakenteita on katsottava kriittisesti. Seuraukset eivät voi olla irrallaan niiden alkulähteistä.

Tekoälyn kehitys rakentuu valtavan fyysisen infrastruktuurin päälle. Se tarvitsee energiaa, vettä, maa-alaa ja materiaaleja. Vuonna 2026 julkaistut IEA:n ja YK-yliopiston analyysit nostavat esiin tekoälyn nopeasti kasvavan energiantarpeen sekä sen vesi- ja maankäytön ympäristövaikutukset. Käytämme planetaarisia resursseja teknologiaan, johon kohdistamme myös toiveen planetaaristen ongelmien ratkaisemisesta. Jälleen vaikea yhtälö. Onhan kehitys tämän arvoista?

Kriittisyydestä huolimatta ajattelen, että tekoälyssä on mahdollisuuksia. Perustan ajatukseen, että ihminen kehittää, kehittyy ja ratkaisee ja ihminen elää myös kehittämien ratkaisujen seurauksien kanssa. Timo Honkelan (1962-2020) Rauhankone voi olla yksi suunta teknologiakehitykselle. Rauhankoneen ydinidea on auttaa ihmisiä ymmärtämään toisiaan teknologian avulla ja sitä kautta vähentämään globaaleja ihmisten välisiä ongelmia. Näen tällaiset tavoitteenasettelut teknologialle välttämättömyytenä. Tekoälyn arvo ei ole siinä, että pystymme tekemään nykyisiä asioita nopeammin. On tyhjä ja karmea lopputulos, jos tämän teknologisen murroksen suurimmaksi saavutukseksi jää nopeammin tuotetut kokousmuistiinpanot, uutisvirtapoiminnot tai yksinomaan tehokkaammat agenttiset työprosessit, jotka ovat johtaneet joukkoirtisanomisiin. Se on surkea visio ja pystymme parempaan.

Herbert Simonin rajoitetun rationaalisuuden ajatus lähtee siitä, että ihminen ei kykene käsittelemään kaikkea mahdollista informaatiota, tunnistamaan kaikkia vaihtoehtoja eikä ennakoimaan niiden kaikkia seurauksia (Simon 1957). Myöhemmin Simon (1987) nosti esiin myös intuition ja tunteiden merkityksen päätöksenteossa. Rationaalisuutta ei tarvitse ymmärtää kylmänä laskentana.

Ehkä juuri tähän voisi liittyä agenttisen tekoälyn yksi mahdollisuus. Mitä jos ihmisen ja tekoälyn hybridinen toimijuus ei vain siirtäisi ihmisen rajoitettua rationaalisuutta uuteen tekniseen järjestelmään ongelmineen? Mitä jos se auttaisi meitä ajattelemaan ja toimimaan viisaammin, kuten Honkela ehdotti? Mitä jos ne, jotka ovat valjastaneet kollektiivisen älymme, kirjallisen, kuvallisen ja sanallisen historiamme koneen oppimisen raaka-aineeksi, olisivatkin myös velvollisia jakamaan siitä syntynyttä valtavaa taloudellista hyvää myös kollektiivisesti ihmiskunnalle? Mitä jos tekoälyn tuottavuushyöty ei tarkoittaisikaan vain sitä, että teemme enemmän ja nopeammin? Mitä jos tekisimmekin lyhyempää työviikkoa ja talouden teoriat huomioisivatkin laskelmissaan myös sosiaalisen ja ekologisen arvon osaksi kokonaisuutta. (Ks. esim. Raworth, K. 2017). Mitä jos meillä olisi enemmän aikaa läheisille, aineettomalle kulttuurille ja ihmisten välisille kohtaamisille.

Haluan jättää meidät tämän mahdollisuuden äärelle tulevaisuuta kohti.

Lähteet

Aczel, M., Chamanara, S., Matin, M., Farsi, A., Marwala, T. & Madani, K. (2026). Environmental Cost of AI's Energy Use: Carbon, Water and Land Footprints. United Nations University Institute for Water, Environment and Health. https://doi.org/10.53328/INR26RMA002.

Greenblatt, R., Cotra, A. & Wijk, H. (2026). Brief independent investigation of agents' behavior, reasoning and collaboration in the OpenAI / Hugging Face hacking incident. METR.

Honkela, T. (2017). Rauhankone: Tekoälytutkijan testamentti. Gaudeamus.

International Energy Agency. (2026). Key Questions on Energy and AI. IEA, Paris.

Järvelä, S., Zhao, G., Nguyen, A., & Chen, H. (2025). Hybrid intelligence: Human–AI coevolution and learning. British Journal of Educational Technology, 56(2), 455.

Lazaros, K., Vrahatis, A. G., & Kotsiantis, S. (2026). Human-in-the-loop artificial intelligence: A systematic review of concepts, methods, and applications. Entropy, 28(4), 377.

OpenAI. (2026). The Hugging Face incident and the road ahead. 26.8.2026.

Orlikowski, W. J. (1992). The duality of technology: Rethinking the concept of technology in organizations. Organization Science, 3(3), 398–427.

Pöntinen, S. (2024). Altruismi julkisjohtamisen kehyksenä. Hallinnon Tutkimus, 43(3), 192–209. https://doi.org/10.37450/ht.141508.

Pöntinen, S., Abrahamsson, P. & Siirtola, E. (2026). Behind the Big Thinkers; Can We Be Better Problem Solvers Enabled by AI? Teoksessa J. Stenvall, T. Kinder & H. Vakkala (toim.), Emerging Technologies and Innovative Problem Solving in Public Administration, 225–244. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-032-16476-6_10.

Pöntinen, S., Siirtola, E. & Stenvall, J. (2025). Tietääkö kala, että se ui vedessä? Päätöksenteon Oppivat Verkostot.

Raworth, K. (2017). Doughnut economics: Seven ways to think like a 21st-century economist (Vol. 320). White River Junction, VT: Chelsea Green Publishing.

Rossi, P. & Stenvall, J. (2026). "Apotti toimii hyvin, mutta eihän se ketään kiinnosta": Tietojärjestelmät sosiaalipalveluiden kehittämisessä. Teoksessa M. Mäkelä, S. Pekkola, J. Stenvall & P. Rossi (toim.), Tarinoita ihmisen ja tietojärjestelmän kohtaamisesta: Monitieteinen näkökulma, 101–125. Vastapaino. https://doi.org/10.58181/VP9789523973022.

Simon, H. A. (1957). Models of Man: Social and Rational. Wiley.

Simon, H. A. (1987). Making management decisions: The role of intuition and emotion. Academy of Management Executive, 1(1), 57–64.

Tanninen, M., Helén, I. & Ruckenstein, M. (2025). Epic disappointment: Physicians' experiences of steerability in data-driven healthcare. SSM – Qualitative Research in Health, 8, 100667. https://doi.org/10.1016/j.ssmqr.2025.100667.

Winner, L. (1980). Do artifacts have politics? Daedalus, 109(1), 121–136.

Tampereen kaupungin ja GPT-Labin yhteistyö

Tampereen kaupunki ja Tampereen yliopiston tekoälytutkimusryhmä GPT-Lab ovat aloittaneet tutkimus- ja kehittämisyhteistyön. Vuosina 2026–2029 yliopiston tutkijat työskentelevät kaupungin työntekijöiden rinnalla tunnistaen ja kehittäen tekoälyn sovelluskohteita. Samalla tutkitaan, miten tekoälyratkaisut muuttavat kaupungin työprosesseja, johtamista ja organisaation toimintatapoja.

Visit Tampere Oy / Kuvaaja: Laura Vanzo

Juha Lahtinen, osaamispäällikkö
Olen toiminut erilaisissa opettajankoulutustehtävissä jo vuodesta 1999 ja jo sitä ennen opettajana perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa. Voin siis sanoa olevani opetusalan sekatyömies.

TAMKissa olen työskennellyt nyt syksyllä 2026 kymmenen vuotta, ensin sivutoimisena hanketoimijana ja kansainvälisissä koulutustehtävissä. Aika pian kuitenkin sormen syönnin jälkeen meni käsi ja sitten koko mies ja lehtorin tehtävien jälkeen aloitin nykyisessä osaamispäällikön tehtävässä vuonna 2022.

Intohimonani on vanha kirjallisuus ja koetan aina löytää sillanpääläisiä siteetteja puheeseeni kuten: ”Järvi on maiseman silmä, sen katse.”

Oppiva kaupunki vai oppivat ihmiset?

Tampereesta oppiva kaupunki 2040-luvulle

Kaupunki konkreettisena talojen, teiden ja puistikoiden konstellaationa ei sinällään opi, mutta se tarjoaa ihmisten oppimiselle monenlaisia mahdollisuuksia. Tulevaisuutta ajatellessa me helposti ajattelemme ympäristöjä ja konkreettisia näkyviä artefakteja. Millaista on liikkuminen ja asuminen 2040-luvulla, miten tekoäly näkyy arjessa, millaisia yrityksiä kaupunki houkuttelee? Korkeakoulujen ja opiskelijoiden näkökulmasta pohdituttaa, miten kampukset, palvelut ja kaupunginosat ovat muuttuneet.

Opettajankoulutuksen kannalta olennainen kysymys kuuluu: miten tamperelaiset oppivat vuonna 2040? Vuosikymmenten ajan kasvatustieteen ja erityisesti opettajankoulutusten taustavaikuttajana teoretisoinut professori Gert Biesta kuvaili luennollaan kasvatuksen roolia niin, että kasvatus on paljon enemmän kuin vain oppimista. Liiallisesti pelkästään työelämän tarpeita palveleva, vain todellisissa tilanteissa oppimisen ylikorostunut eetos johtaa takaisin hiilikaivoksiin. Liikuttaessa kohti 2040-lukua on tärkeää oppia ja kehittyä, ei niin tärkeää vain sopeutua tai juosta muuttuvan maailman perässä. Rauha, kestävyys, huolenpito ja vuorovaikutus ovat aina olleet kasvatuksen perustaa ja tulevaisuudessa tuo ajatus toivottavasti vain vahvistuu. Oppimista tapahtuu kaikkialla opetuksesta riippumatta. Kasvatus tapahtuu tilanteissa, joissa opettaja koputtaa oppijan ovelle ja kysyy: ”Onko ketään kotona?” (Gert Biesta luennolla 21.8.2026).

Tulevaisuuden Tampereen menestys ei mielestäni ratkea vain sillä, millaista teknologiaa meillä on käytössä tai kuinka paljon kaupunkiin saadaan uusia investointeja. Ratkaisevaa on, kuinka ihmiset, työpaikat ja yhteisöt pystyvät oppimaan uutta ja muuttamaan toimintaansa maailman ympärillä muuttuessa.

Miten tamperelaiset oppivat vuonna 2040?

Toivon, että 2040-luvulla Tampere tunnetaan oppivana kaupunkina. Kaupunkina, jossa oppiminen ei kuulu vain kouluihin ja korkeakouluihin eikä pääty tutkintotodistukseen. Se kuuluu työpaikoille, kaupungin palveluihin, yrityksiin ja yhteisöihin. Ennen kaikkea se kuuluu eri-ikäisille ja erilaisissa elämäntilanteissa oleville ihmisille.

Ajatus saa tukea vuonna 2026 julkaistusta valtakunnallisesta Sivistyksestä suunta Suomelle: Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2040-julkaisusta. Sen lähtökohtana on, että sivistys, tutkittu tieto ja korkea osaaminen rakentavat avointa, kilpailukykyistä ja hyvinvoivaa yhteiskuntaa. Visiossa korostuvat sekä koulutus- ja osaamistason nostaminen että korkeakoulujen kyky uudistua muuttuvassa maailmassa.

Pitkään ennen vuotta 2040 olemme ajatelleet koulutusta tiettyinä elämänvaiheina. Ensin opiskellaan ja sitten mennään töihin. Työssä hankittua osaamista täydennetään tarvittaessa koulutuksella. Tämä jako toimii tulevaisuudessa yhä huonommin. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2040 tavoittelee korkeakoulujen toiminnan ulottumista kaikenikäisiin. Osaamista pitäisi voida päivittää myös tutkintoa pienemmillä kokonaisuuksilla, ja korkeakoulujen tulisi rakentaa jatkuvan oppimisen tarjontaa yhdessä työelämän kanssa. Tavoitteena on kyetä vastaamaan nykyistä joustavammin yhteiskunnan ja elinkeinoelämän muuttuviin tarpeisiin.

Jatkuva oppiminen ei kuitenkaan saisi mielestäni tarkoittaa ainoastaan uusien koulutustuotteiden tarjoamista tai sitä, että ihminen palaa aika ajoin

oppilaitokseen. Kunnianhimoisempi tavoite on tehdä oppimisesta työn ja yhteiskunnan normaali toimintatapa.

Entä jos ajattelisimme koko Tamperetta oppimisympäristönä?

Kaupungissa ratkaistaan joka päivä aitoja hyvinvointiin, kestävyyteen, palveluihin, teknologiaan ja työelämän muutokseen liittyviä kysymyksiä. Samanaikaisesti täällä opiskelee ja työskentelee suuri joukko opiskelijoita, opettajia, tutkijoita ja kehittäjiä. Oppivassa Tampereessa kaupungin ja työelämän todelliset kehittämiskysymykset voisivat nykyistä järjestelmällisemmin muuttua myös oppimisen, tutkimuksen ja kehittämisen kohteiksi. Opiskelija ei silloin vain opiskele jotakin, jota hän mahdollisesti soveltaa myöhemmin. Hän oppii jo opiskeluaikanaan osallistumalla yhteisten ongelmien ratkaisemiseen.

Visio 2040 korostaa tutkimuksen ja koulutuksen kehittymistä tiiviissä yhteistyössä yritysten ja työelämän kanssa sekä ennakoi ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan merkityksen kasvavan. Tampere voisi olla paikka, jossa tästä tavoitteesta tehdään käytäntöä.

Koulutuspoluista oppimisen jatkumoiksi

Oppivan kaupungin pitäisi näkyä myös koulutusasteiden välisten rajojen madaltumisena. Visio 2040 asettaa tavoitteeksi nuorten aikuisten korkeakoulutettujen osuuden nostamisen 60 prosenttiin. Samalla siinä tunnistetaan tarve sujuvoittaa siirtymää toiselta asteelta korkeakouluun ja ehdotetaan muun muassa korkeakoulujen ja toisen asteen koulutuksen järjestäjien yhteistyön vahvistamista väylä- ja polkuopinnoissa.

Tampereella tämä on mahdollista ja erityisen tärkeää etenkin ammatillisen koulutuksen puolella. Kaupungin, ammatillisen koulutuksen ja korkeakouluyhteisön yhteistyötä voisi tarkastella nykyistä vahvemmin oppijan näkökulmasta. Oppijan kannalta olennaista ei ole organisaatioraja vaan seuraava mahdollinen askel. Miten ammatillisesta koulutuksesta syntyy halukkaalle sujuva reitti korkeakouluun? Miten työssä oleva voi täydentää osaamistaan ilman, että hänen on aina suoritettava kokonainen tutkinto? Miten tunnistamme ja tunnustamme jo olemassa olevaa osaamista?

Tekoälyn aikakausi on pedagoginen kysymys

Kun katsomme kohti 2040-lukua, tekoälyn ja muun teknologisen kehityksen merkitystä on mahdotonta sivuuttaa. Kiinnostavaa ei kuitenkaan ole vain se, mitä tekoäly osaa vuonna 2040. Vielä olennaisempaa on kysyä, mitä ihmisen täytyy osata maailmassa, jossa tekoäly pystyy tekemään yhä enemmän.

Valtakunnallisen vision tavoitteena on uudistaa opetusta, oppimista ja tutkintojen sisältöjä vastaamaan muun muassa teknologisiin murroksiin ja tekoälyn hyödyntämiseen. Korkeakoulujen halutaan myös käyttävän tekoälyä rohkeasti ja vastuullisesti yhteisiin periaatteisiin nojaten. Teknologian kehitys ei siksi vähennä pedagogiikan merkitystä. Päinvastoin. Tarvitsemme kykyä arvioida tietoa kriittisesti, käyttää uusia välineitä tarkoituksenmukaisesti ja eettisesti, oppia yhdessä sekä muuttaa omaa toimintaamme uuden tiedon pohjalta. Tarvitsemme myös ihmisiä, jotka osaavat auttaa muita uuden äärellä. Tampereen ei kannata tavoitella vain asemaa kaupunkina, joka käyttää uusinta teknologiaa. Kunnianhimoisempi tavoite olisi olla kaupunki, joka osaa oppia teknologian kanssa.

Tämä muuttaa myös käsitystä opettajuudesta. Tulevaisuuden opettajan arvo ei rakennu kilpailusta tekoälyn kanssa tiedon välittämisessä. Se rakentuu yhä vahvemmin kyvystä luoda oppimisen tilanteita, tukea ajattelua, haastaa, ohjata ja auttaa ihmistä arvioimaan kriittisesti myös teknologian tuottamia vastauksia. Sitran julkaisemassa puheenvuoroblogissa Laura Halenius kirjoittaa, että tekoäly ei enää vain kirjoita ja analysoi, vaan se alkaa toimia autonomisesti tehtaissa, työmailla ja sairaaloissa. Tässä murroksessa ratkaisevaa ei ole se, kenellä on suurimmat kielimallit, vaan se, kuka osaa yhdistää tekoälyn todellisiin ongelmiin. Suomella on siihen hyvät eväät, jos pidämme huolta osaamisesta ja osaamme kysyä oleellisimmat kysymykset.

Onkin merkittävää, että Visio 2040 nostaa esiin opetustyön arvostuksen lisäksi opetushenkilöstön pedagogisten valmiuksien ja pedagogisen johtamisen vahvistamisen. Jos haluamme olla modernin oppimisen kärkimaa, teknologian lisäksi on investoitava oppimisen osaamiseen.

Jokaisen osaaminen pitää saada käyttöön

Tampereen kyky houkutella opiskelijoita ja kansainvälisiä osaajia on tärkeää, mutta tulevaisuudessa pelkkä houkutteleminen ei riitä. Kaupungin pitää kyetä auttamaan ihmisiä löytämään paikkansa työelämässä ja yhteisössä. Myös valtakunnallinen visio tavoittelee Suomesta kansainvälisille osaajille sekä veto- että pitovoimaista maata. Keinovalikoimaan kuuluvat kansainvälisten koulutusohjelmien vahvat työelämäyhteydet sekä kotimaisten kielten opetuksen lisääminen kansainvälisten opiskelijoiden Suomeen kiinnittymisen vahvistamiseksi.

Tampere voisi tehdä tästä oman vahvuutensa. Kansainvälisyyden mittarina ei silloin olisi ainoastaan se, kuinka moni tulee opiskelemaan tänne. Yhtä tärkeää olisi se, kuinka moni löytää täällä mahdollisuuden käyttää osaamistaan, oppia lisää, rakentaa työuraansa ja kokea kaupungin omakseen. Koulutuksella, pedagogiikalla ja ohjauksella on tässä suuri tehtävä.

Kolme askelta kohti oppivaa Tamperetta

Miten kaupungin ja korkeakoulukonsernin yhteistyöllä voitaisiin tehdä oppivasta kaupungista todellisuutta?

Ensimmäinen askel on Tampere oppimislaboratoriona. Kaupungin, yritysten ja yhteisöjen todelliset kehittämiskysymykset voisivat nykyistä järjestelmällisemmin muodostaa oppimisen, tutkimuksen

ja kehittämisen lähtökohtia. Opiskelijat, opettajat, tutkijat ja työelämän asiantuntijat työskentelisivät yhteisten kysymysten äärellä.

Toinen askel on yhteinen osaamisen ennakointi. Kaupungin, korkeakoulujen, ammatillisen koulutuksen ja työelämän pitäisi yhdessä kysyä, mitä Tampereella pitää osata tulevaisuudessa. Vielä tärkeämpi kysymys on, kuinka nopeasti tunnistettu osaamistarve pystytään muuttamaan mahdollisuudeksi oppia. Osaamis- ja koulutustarpeiden ennakoinnin sekä jatkuvan oppimisen kehittäminen ovat myös Visio 2040:n tunnistamia kysymyksiä.

Kolmas askel on pedagogisen osaamisen tunnistaminen osaksi kaupungin uudistumiskykyä. Jos tulevaisuudessa kaikkien täytyy oppia jatkuvasti, tarvitsemme entistä enemmän osaamista oppimisen mahdollistamiseen. Pedagogista osaamista tarvitaan oppilaitosten lisäksi työpaikoilla, palveluiden uudistamisessa, teknologian käyttöönotossa ja muutosten johtamisessa.

Tässä voisi olla ammatillisen opettajankoulutuksen erityinen panos Tampereen tulevaisuuteen.

Kaupungin tärkein tulevaisuusinvestointi

Emme voi tietää tarkasti, millainen teknologia meitä vuonna 2040 ympäröi, millaisia ammatteja silloin tehdään tai millaisia ongelmia olemme joutuneet ratkaisemaan. Siksi tulevaisuutta ei ehkä kannatakaan yrittää ennustaa liian tarkasti. Voimme sen sijaan rakentaa kykyä kohdata erilaisia tulevaisuuksia. Minulle tällainen kyvykkyys on ennen kaikkea oppimiskyky. Se tarkoittaa ihmisen mahdollisuutta oppia läpi elämänsä, työyhteisöjen kykyä uudistaa toimintaansa sekä kaupungin kykyä hyödyntää tutkittua tietoa, kokeilla uusia ratkaisuja ja oppia kokemuksistaan. Siksi Tampereen tärkein tulevaisuusinvestointi ei ehkä lopulta ole yksittäinen rakennus, teknologia tai hanke. Se on yhteinen oppimiskyky.

Kaupunki ei opi, ihmiset oppivat. Mutta kaupunki, ammatillinen koulutus ja korkeakoulut voivat yhdessä rakentaa ympäristön, jossa oppiminen on mahdollista eri-ikäisille ja erilaisissa elämäntilanteissa oleville ihmisille. Jos onnistumme siinä, Tampereella on vuonna 2040 jotain arvokkaampaa kuin valmiit vastaukset tulevaisuuden kysymyksiin. Meillä on kyky löytää niihin yhdessä uusia vastauksia.

Lähteet

Biesta, Gert: luento TAMKin Master of Educational Leadership – seminaarissa 21.8.2026

Halenius, Laura: Tekoäly siirtyy koneisiin ja tehtaille – mitä se tarkoittaa Suomelle? Sitra blogi 23.9.2026

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2026): Sivistyksestä suunta Suomelle: Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2040. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2026:39.

TAMK: Ammatillisen opettajankoulutuksen opetussuunnitelma 2026–2027

Tampereen kaupunginhallitus, kokous 19.5.2025 § 237 Tampereen kaupungin ja Tampereen korkeakouluyhteisön yhteistyön ajankohtaiskatsaus

Tampereen kaupunkistrategia 10.11.2025 https://www.tampere.fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/tampereen-strategia

TAMKin ammatillinen opettajakorkeakoulu TAOK ja Tredu vahvistavat yhdessä ammatillista opettajuutta

- Tredu ja TAOK ovat syventäneet yhteistyötään ammatillisen koulutuksen kehittämisessä vuonna 2024 solmitun puitesopimuksen merkeissä.
- Tavoitteena on muun muassa tarjota Tredun opettajille koulutuksia, joiden avulla he voivat täydentää osaamistaan työssään, hakiessaan uusiin tehtäviin tai opinto-ohjaaja- tai erityisopettajakoulutukseen.
- Tredun opettajille on tarjoutunut mahdollisuus myös toimia asiantuntijoina TAOKin opettajankoulutusten opintojaksoilla.
- TAOK saa tiivistyvän yhteistyön kautta arvokasta kokemustietoa ammatillisen opettajan opetustyön arjesta ja kehityskohteista.

Visit Tampere Oy / Kuvaaja: Laura Vanzo

Henna Kuitunen
Henna Kuitunen vastaa Tampereen kaupunginosakehittämisen koordinoinnista. Hän on yhteiskuntatieteilijä, joka on työskennellyt aluekehittämisen ja sosiaalisen kestävyyden parissa viimeiset seitsemän vuotta.

Kaupunginosien tulevaisuus tehdään yhdessä – alueellinen näkökulma Tampereen kehittämisessä

Tampereen tulevaisuuden kannalta on olennaista, millaista arkea eri kaupunginosissa eletään. Erilaiset asuinalueet ovat kaupungin vahvuus, mutta samalla on tärkeää tunnistaa väestöryhmien alueelliseen eriytymiseen liittyviä kehityskulkuja. Alueellisen eriytymisen ymmärtäminen ja ehkäiseminen edellyttävät pitkäjänteistä kaupunginosakehittämistä sekä tutkimuksen ja käytännön vuoropuhelua. Kaupungin ja korkeakoulujen yhteistyöllä voidaan syventää ymmärrystä alueellisen eriytymisen taustalla olevista tekijöistä ja vahvistaa kaupunginosakehittämisen tietopohjaa.

Kaupunginosat osana Tampereen kehitystä

Kokonaisuutena Tampereen kehitys on ollut 2010–2020-luvuilla monella hyvinvointimittarilla myönteistä. Aluetason tarkastelu tuo kuitenkin esiin eroja, jotka toistuvat tietyissä kaupunginosissa. Keskeinen havainto on kehitysvauhtien eriytyminen: myös sosioekonomisesti haastavammassa asemassa olevat alueet voivat kehittyä myönteisesti, mutta niiden kehitys jää jälkeen kaupungin keskimääräisestä kehityksestä. Jos erot kasvavat pitkällä aikavälillä, kyse ei ole vain tilastollisesta muutoksesta, vaan kaupunkilaisten yhdenvertaisten mahdollisuuksien ja sosiaalisen kestävyyden kysymyksistä.

Kaupunkia onkin tarkasteltava sekä kokonaisuutena että aluetasolla. Alueellinen näkökulma auttaa tunnistamaan alueiden erilaiset kehityskulut, vahvuudet ja kehittämistarpeet sekä tarkastelemaan kaupunkilaisten arkea hallinnon rakenteita laajempana kokonaisuutena. Se tuo näkyviin, miten kaupungin kehitys näyttäytyy jo olemassa olevissa kaupunginosissa ja millaisia merkityksiä sillä on asukkaiden arjessa. Tämä edellyttää laaja-alaista yhteistyötä yli organisaatio- ja toimijarajojen.

Eriytymistä on tarkasteltava ennakoivasti

Alueellinen eriytyminen ei synny yhdestä tekijästä, eikä sitä voi ymmärtää vain yhden mittarin kautta. Siihen vaikuttavat samanaikaisesti monet yhteiskunnalliset, taloudelliset ja väestöön liittyvät muutokset, kuten eriarvoisuuden kasvu ja ihmisten arkeen vaikuttavat rakenteelliset muutokset. Koska eriytyminen rakentuu pitkällä aikavälillä, myös siihen vaikuttaminen edellyttää pitkäjänteistä ja johdonmukaista työtä.

Kaupunki voi vaikuttaa moniin asukkaiden hyvinvointia ja alueiden kehitystä muovaaviin tekijöihin, mutta eriytymisen taustalla on myös muutoksia, joihin ei voida vastata pelkästään paikallisilla toimilla. Siksi eriytymisen ehkäisy edellyttää eri toimijoiden yhteistyötä sekä paikallisen, seudullisen ja valtakunnallisen tason toimia.

Tampereen kannalta keskeinen kysymys on, miten kasvun ja myönteisen kehityksen hyödyt näkyvät eri kaupunginosissa. Alueiden kehitystä on tarkasteltava ennakoivasti, jotta huomiota vaativat kehityskulut voidaan tunnistaa ajoissa ja ottaa huomioon pitkäjänteisessä kaupunkikehittämisessä.

Kaupunginosakehittämisen ohjelma kokoaa työn yhteen

Tampereen kaupunginosakehittämisen ohjelma 2026–2029 on kaupungin strateginen erillisohjelma, jonka tavoitteena on ehkäistä ja vähentää alueellista eriytymistä sekä vahvistaa kohdealueiden elinvoimaa ja sosiaalista kestävyyttä. Ohjelma pohjautuu pitkäkestoiseen toimintamalliin, jossa eriytymistä ei nähdä yhden toimialan ratkaistavana kysymyksenä, vaan koko kaupungin yhteisenä tehtävänä.

Ohjelman yhdeksän teemaa ohjaavat alueellisen eriytymisen ehkäisyä sekä kaikilla asuinalueilla että

erikseen valituilla kohdealueilla. Teemat liittyvät asumiseen, liikkumiseen ja saavutettavuuteen, palveluihin ja elinvoimaisuuteen, kouluihin ja päiväkoteihin, lähiympäristön laatuun ja viihtyisyyteen, turvallisuuteen, kotoutumiseen, osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen sekä alueiden identiteettiin ja maineeseen.

Kaikkia asuinalueita koskevan kehittämisen lisäksi ohjelmassa tehdään kohdennettua työtä tarveperusteisesti valituilla kohdealueilla: Hervannassa, Tesomalla, Kaukajärven ja Annalan alueella sekä Peltolammin ja Multisillan alueella. Lisäksi kaupunki seuraa muita alueita, joiden kehitykseen voi olla tarpeen kiinnittää tarkempaa huomiota. Kohdealueilla tehtävä työ liittyy esimerkiksi pienimittakaavaisen asumisen edistämiseen, kohtaamispaikkojen käynnistämiseen, asukkaiden toiveiden pohjalta toteutettaviin ympäristön parannuksiin sekä naapurustotyöhön turvallisuuden vahvistamiseksi.

Tutkimusyhteistyö kaupungin osakehittämisen tukena

Alueellinen eriytyminen on monitahoinen ilmiö, jonka ymmärtäminen edellyttää eri tieteenalojen näkökulmia. Tutkimuksellisesti kiinnostavan siitä tekee myös se, että laajemmat yhteiskunnalliset kehityskulut tulevat asuinalueilla konkreettisesti näkyviksi.

Kaupunki tuo yhteistyöhön tunnistamiaan kehittämistarpeita ja tietoa alueiden kehityksestä, korkeakoulut tutkimuksellista osaamista, menetelmiä ja arviointia. Yhteistyön lähtökohtana ovat yhteiset kysymykset, joiden tarkastelu edellyttää sekä tutkimuksellista ymmärrystä että käytännön kehittämisen tuntemusta.

Tavoitteena on tuottaa tietoa, joka ei jää alueiden kehityksen kuvaamiseksi, tukee kehittämistyötä ja auttaa arvioimaan toimenpiteiden vaikutuksia pitkällä aikavälillä. Kaupunginosat tarjoavat yhteistyölle konkreettisen ympäristön, jossa yhteiskunnalliset muutokset, kaupunkirakenteen ratkaisut ja asukkaiden arki kohtaavat.

Tulevaisuuskuva: yhdenvertaiset mahdollisuudet 2040-luvun Tampereella

Vuonna 2040 Tampere on kasvanut kaupunki, jossa myönteinen kehitys näkyy myös kaupunginosissa ja ihmisten arjessa. Kaupunginosat ovat edelleen erilaisia ja omaleimaisia, mutta alueiden väliset erot eivät määritä kaupunkilaisten mahdollisuuksia hyvään arkeen, koulutukseen, työhön tai osallisuuteen.

Tähän tulevaisuuskuvaan ei päästä yksittäisillä hankkeilla, vaan pitkäjänteisellä ja ennakoivalla kehittämisellä. Olennaista on tunnistaa alueiden kehityskulut ajoissa ja hyödyntää tutkimustietoa, asukkaiden kokemuksia ja käytännön kehittämistyössä syntyvää tietoa kaupunginosakehittämisen tukena.

Lähteet

Erilaisten alueiden Tampere – raportti Tampereen alueellisesta eriytymisestä 2023 www.tampere.fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/organisaatio/palvelualueet/elinvoiman-palvelualue/elinvoiman-palvelualueen-julkaisut

Kaupunginosakehittämisen ohjelma 2026–2029 www.tampere.fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/organisaatio/kaupunginosakehittaminen

Tilastokeskuksen aineistoja

Kumppanuuden TKIO-malli kaupunginosakehittämisen tukena

- Tampereen kaupunki on kehittänyt yhdessä Tampereen korkeakoulukonsernin kanssa oman TKIO- toimintamallin. TKIO-toiminnalla tarkoitetaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) integrointia oppimiseen ja opetukseen.
- Kumppanuussopimuksen TKIO-malli noudattaa missiovetoista toimintamallia. Sen mukaan osapuolet tunnistavat yhdessä alueen kannalta merkittävän haasteen ja hakevat tähän haasteeseen vastaavia tutkimus- ja kehityshankkeita. Vuoden 2026 teema on asuinalueiden segregaatio.
- Käynnissä on kaksi Tampereen kaupungin ja Tampereen yliopiston yhteisrahoittamaa hanketta:
    - Kouluorganisaatioiden rooli ja toimintamahdollisuudet segregaation purkamisessa (CODIC-tutkimusprojekti)
    - Eriyttävä vai yhdistävä raide? Raitiotien merkitys asuinalueiden kehityksessä -hanke
- Hankkeiden aikana tutkijat ja kaupungin edustajat käyvät läpi hankkeen toteutusta ja alustavia tuloksia. Hankkeiden pituus on yksi vuosi.

Visit Tampere Oy / Kuvaaja: Laura Vanzo

Visit Tampere Oy / Kuvaaja: Laura Vanzo

Tampereen kaupungin ja korkeakoulukonsernin kumppanuus – mitä ja miksi?

Kaupunki ja korkeakoulukonserni ovat solmineet strategisen kumppanuussopimuksen vuonna 2020. Sopimuksen ohjaamisesta vastaa organisaatioiden ylin johto.

Kumppanuudella pyritään vahvistamaan Tamperetta tiede- ja koulutuskaupunkina sekä varmistamaan Tampereen ykköspaikka parhaana opiskelijakaupunkina. Kumppanit myös auttavat toisiaan ratkomaan yhteisiä strategisia haasteita.

Vuoden 2026 alusta sopimukseen laadittiin erillinen työohjelma, jossa on kolme painopistettä: opiskelijaystävällisin kaupunki, vaikuttava tiedekaupunki ja johtava koulutuskaupunki. Painopisteiden alla on seitsemän projektia, joissa toimii yli 60 kaupungin, korkeakoulukonsernin ja opiskelijajärjestöjen edustajaa.

Kumppanuuden alla rahoitetaan myös yhteisiä TKIO-hankkeita kohdistuen yhdessä valittuun strategiseen haasteeseen. Vuosina 2024–2025 teemana oli osaavan työvoiman saatavuus. Vuonna 2026 asuinalueiden eriytyminen.

Kumppanuuden resursseilla tuetaan myös muuta organisaatioiden yhteistyötä ja sen syntymistä.

Tampereen yliopisto
Tampereen ammattikorkeakoulu

TAMPERE

